

VESITALOUSSTRATEGIA 2011 - 2020

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Kuva: Anne Petäjä-Ronkainen. Kannen kuva: MMM:n kuva-arkisto.

VESITALOUS - PUHDASTA VETTÄ, TURVALLISUUTTA JA HYVINVOINTIA

Tämä strategia suuntaa maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtävien hoitoa. Se korvaa vuonna 1999 valmistuneen ja 2005 päivitetyn vesivarastrategian, joka ulottui vuoteen 2010. Vesitaloustehtävissä huolehditaan vesistöjen ja pohjavesien käyttöön ja hoitoon sekä vesihuoltoon liittyvistä tehtävistä ja niitä palvelevasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Strategia on toiminnan ja talouden suunnittelun sekä tulosohjauksen lähtökohta niin valtioneuvoston kuin aluehallinnonkin tasolla.

Vesitaloutta hoidetaan monien tahojen ja hallinnonalojen yhteistyönä. Käytännön työssä on sovittava yhteen vesivarojen hyödyntämisen, alueiden käytön, vesiensuojelun, ympäristöterveyden ja sisäisen turvallisuuden tavoitteita. Vesitaloustehtävät sivuavat myös maatalouteen, metsätalouteen, maaseudun kehittämiseen ja kalatalouteen liittyviä tehtäviä.

Strategian valmisteluun ovat osallistuneet elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, Suomen ympäristökeskuksen, vesiasioista huolehtivien ministeriöiden ja muiden valtakunnallisten toimijoiden lisäksi myös lukuisten alue- ja paikallistason yhteistyötahojen edustajat. Strategian päämääriä ja toimintalinjoja muokatessa on otettu huomioon valmistelun kuluessa esitetyt kommentit ja ehdotukset.

Strategian uudistamisen tarkoituksena on reagoida toimintaympäristön muutoksiin ja vastata niistä syntyviin haasteisiin. Etenkin ilmastonmuutokseen varautuminen vaatii huolellista tarkastelua, sillä veden kierto välittää suurelta osin ilmastonmuutoksen vaikutukset luontoon ja yhteiskuntaan. Makean veden niukkuus ja kysynnän kasvu maailmanlaajuisesti lisäävät vesiosaamisen tarvetta. Myös valtiontalouden haasteet sekä yhteiskunnan ja väestön rakenteelliset muutokset ovat heijastuneet strategian sisältöön.

Helsingissä 21. syyskuuta 2011

Jari Koskinen
maa- ja metsätalousministeri

Timo Kotkasaari
osastopäällikkö, ylijohtaja

TOIMINTA-AJATUS

Turvaamme vesivarojen kestävän käytön, varaudumme turvallisuudelle, terveydelle ja ympäristölle aiheutuviin riskeihin ja luomme näin edellytyksiä hyvinvoinnille ja monipuoliselle taloudelliselle toiminnalle.

VISIO 2020

Kumppanuuksilla ja osaamisella vastuullinen, turvallinen, kilpailukykyinen ja kestävä vesitalous.

STRATEGISET PÄÄMÄÄRÄT JA TOIMINTALINJAT

1 PÄÄMÄÄRÄ: VARAUDUTAAN MUUTTUVIIN ILMASTO- JA VESIOLOIHIN

- Tulvista ja kuivuudesta terveydelle ja turvallisuudelle aiheutuvat riskit hallitaan.
- Uusia tulvariskikohteita ei rakenneta.
- Säännöstelyissä varaudutaan tulva- ja kuivuusriskeihin vesistöalueittain.
- Padot ja muut vesistö rakenteet ovat turvallisia ja toimivat erilaisissa tilanteissa.
- Vesitaloudessa otetaan huomioon uusiutuvien energialähteiden hyödyntämisen tarpeet ja kokonaisvaikutukset.
- Vesihuoltoratkaisut ovat toimintavarmoja ja energiatehokkaita.

VARAUTUMINEN ON RISKIEN HALLINTAA

Tulvariskejä vähennetään erityisesti tuottamalla tietoa riskeistä ja vaikuttamalla alueiden käytön suunnittelun ja rakentamisen ohjaukseen. Varautumisen keskiössä ovat terveys, turvallisuus ja ympäristövahinkojen ehkäisy sekä yhteiskunnan toimivuus kuten vesihuollon, energian, kulkuyhteyksien ja kriittisen teollisuuden varmistaminen. Vesistön säännöstelyssä pyritään minimoimaan tulva- ja kuivuusvahingot vesistöalueiden mitassa. Patoturvallisuutta parannetaan kehittämällä viiranomaisen ja padonomistajien toimintaa. Valtio näyttää hyvää esimerkkiä pitämällä omat patonsa ja vesistö rakenteensa moitteettomassa kunnossa.

Kuva: Markus Rautio, Varsinais-Suomen pelastuslaitos

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohella luodaan edellytyksiä ilmastonmuutoksen hillinnälle ottamalla huomioon uusiutuvan energian käytön tarpeet ja huolehtimalla vesitalouden energiatehokkuudesta. Uusiutuvista energiamuodoista ainakin vesivoiman, hakkeen ja bioenergian hyödyntäminen otetaan vesistöjen käytössä ja hoidossa huomioon.

Vesihuollossa kiinnitetään erityistä huomiota ratkaisujen energia- ja materiaalitehokkuuteen. Verkostojen yhdistämisellä ja organisaatioiden kokoamisella suuremmiksi kokonaisuuksiksi parannetaan toimitusvarmuutta häiriötilanteissa. Haja-asutusalueilla vesihuoltoverkostojen laajentamista punnitaan erityisesti yhdyskuntarakenteen kehittämistavoitteet ja rakenteiden elinkaaritarkastelu huomioon ottaen.

2

PÄÄMÄÄRÄ: VALUMA-ALUEILLA SOVITETAAN YHTEEN VESIEN KÄYTÖN JA HYVÄN TILAN TAVOITTEET

- Vesistöihin ja pohjavesiin vaikuttavien ratkaisujen vaikutuksia arvioidaan valuma-alueittain.
- Valumavesiä hallitaan ottaen huomioon vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan tavoitteet ja luonnonmukaiset ratkaisut.
- Ravinnekuormitusta vähennetään paikallisesti ekosysteemejä hyödyntäen.
- Pohjavesien käyttö ja suojele perustuvat riittävään tietoon pohjavesiesiintymistä.
- Vesihuollon riskit hallitaan raakavesilähteestä jätevesien vaikutuksiin saakka.
- Vesihuollon kehittäminen tukee alueiden käytön tavoitteita.

HUOMIO KOKONAISUUKSIEN HALLINTAAN

Hyvän vesiasioiden hoidon ja myös EU:n vesilainsäädännön lähtökohtana on, että vesien käyttö, suojele ja hoito sekä tulva- ja kuivuusriskien hallinta ovat osa vesistöalueen yhteen sovitettua hoitoa. Vesiin vaikuttavia toimintoja ja hankkeita sekä niiden vaikutuksia tarkastellaan koko vesistön ja sen valuma-alueen mittakaavassa. Valumavesien hallintaan panostetaan sekä taajamissa että suuremmilla valuma-alueilla. Taajamien hulevesien hallinnassa edistetään maan pinnalla toteutettavia luonnonmukaisia menetelmiä ja pyritään samalla pienentämään tulvariskejä sekä parantamaan vesistöön johdettavien vesien laatua. Kuntien tukeminen hulevesien hallinnassa vaatii uudenlaista osaamista.

Kuva: MMM:n kuva-arkisto

Ravinnekuormituksen vähentämisessä suositetaan paikallisia ratkaisuja. Peltojen ja metsien kuivatusratkaisuja täydennetään esimerkiksi suojavyohykkeillä, laskeutusaltailla, kosteikoilla sekä säätösalaajituksella. Vesissä olevien ravinteiden hyödyntäminen tukee tavoitetta kehittää Suomesta ravinteiden kierrätyksen mallimaa. Pohjavesialueiden tutkimuksiin panostetaan, jotta vedenhankinta, pohjavesiin vaikuttava toiminta ja suojelutoimenpiteet kohdistetaan oikein ja huolehditaan riittävän tiedon avulla oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumisesta.

Vesihuollon riskit pyritään hallitsemaan kattavasti vesilähteistä jätevesien puhdistukseen ja johtamiseen saakka. Vesihuollon ratkaisut sovitetaan yhteen alueiden käytön kanssa. Tarkoituksena on, että alueiden käyttö ohjaa vesihuoltoratkaisuja eikä päinvastoin.

3

PÄÄMÄÄRÄ: TOIMINTATAVAT OVAT ASIAKASLÄHTÖISIÄ JA PERUSTUVAT KUMPPANUUKSIIN

- Ajantasainen tieto vesitilanteesta on kaikkien saatavilla.
- Paikallistason toimijat ja asukkaat tuntevat tulvariskit ja varautuvat niihin.
- Vesistöjen kunnostaminen perustuu paikalliseen vastuunottoon.
- Edistetään ostopalvelujen tarjontaa vesitalousyhteisöille ja pienille vesihuoltolaitoksille.
- Valtion tukirahoitusta kohdennetaan vesihuollosta tulvariskien hallintaan ja vesistöjen hoitoon.
- Edistetään vesihuoltolaitosten yhdistymistä.

YHTEINEN YMMÄRRYS JA SITOUTUMINEN AVAINASEMASSA

Ajantasaisen tiedon vesitilanteesta tulee olla helposti kansalaisten, toiminnanharjoittajien ja viranomaisten ulottuvilla ja ymmärrettävissä. Vesitilannepalvelu käsittää myös tulvarisikkeitä tulvan syntyvästä riippumatta. Kiinteistönomistajien, viranomaisten, kuntien, maakunnan liittojen, ja kansalaisten tulee olla selvillä tulvarisikeistä ja niihin varautumisesta.

Vesistöjen hoidossa ja kunnostamisessa sekä kuivatushankkeiden ja pienten vesihuoltolaitosten ylläpidossa edistetään paikallisyhteisöjen vastuunottoon ja ostopalveluihin perustuvia toimintamalleja. Esimerkkeinä ovat säätiöiden, järviyhteisöjen

Kuva: MMM:n kuva-arkisto

ja vesiensuojeluyhdistysten vesien tilaa parantavat ohjelmat ja hankekokonaisuudet. Valtion läsnäolo paikallisissa hankkeissa vähenee. Samalla vahvistetaan paikallisten toimijoiden kykyä suoriutua tehtävistään. Valtion tarjoamien palvelujen sijaan edistetään vesialan ylläpito- ja konsulttipalvelujen tarjonnan kehittymistä.

Vesistö- ja vesihuoltoinvestointien tukirahoitusta suunnataan toimenpiteisiin, jotka on asetettu etusijalle tulvariskien hallintasuunnitelmissa ja vesienhoitosuunnitelmissa. Haja-asutusalueiden viemäröintiohjelmaa toteutetaan vuoteen 2016 saakka yhteen sovitetusti hajajätevesiasetuksen toimeenpanon kanssa. Jotta vesihuollon kustannusten kattaminen maksuilla toteutuisi, edistetään vesihuoltolaitosten kehitystä nykyistä suuremmiksi organisaatioiksi.

4

PÄÄMÄÄRÄ: SUOMESSA ON KANSAINVÄLISESTI KILPAILUKYKYINEN VESIALAN OSAAMINEN

- Vesialan osaamista sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaa suunnataan vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin.
- Vesialan kilpailukykyä parannetaan innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla.
- Vesiasiantuntijoiden osaamista vahvistetaan edistämällä kansallista ja kansainvälistä tehtäväkiertoa.
- Suomalaisilla asiantuntijoilla on näkyvä panos kehityspoliittisissa ja muissa kansainvälisissä vesiturvallisuutta parantavissa hankkeissa ja ohjelmissa.
- Suomen vesifoorumi vakiinnuttaa asemansa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien rakentajana.
- Yhteistyö rajavesistöissä kehittyä uusia tarpeita vastaavasti.

VESIALAN OSAAMISESTA SUOMEN MENESTYSTEKIJÄ MAAILMALLA

Vesi on keskeisellä sijalla maapallon suurimmissa ongelmissa. Veden niukkuudesta kärsii jo kolmannes maapallon väestöstä. Veden saatavuus ja laatu vaikuttavat laajasti hyvinvointiin, taloudelliseen kehitykseen ja ympäristöön. Vesi on kriittinen tekijä YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamisessa – köyhyyden vähentämisessä ja ihmisarvoisen elämän turvaamisessa, ruoka-tuotannossa kasvavalle väestölle, terveyden ja tasa-arvon edistämisessä.

Maailman vesiteknologian markkinat arvioidaan kymmeniksi miljardeiksi euroiksi. Markkinoilla menestymiseksi on saatettava yhteen julkisen ja yksityisen sektorin toimijat sekä eri toimialojen ja teknologioiden osaaminen. Tutkimus, sovellusten kehittäminen ja kaupallistaminen sekä julkiset hankinnat, kauppa- ja kehityspolitiikka ja kansainvälinen ympäristöyhteistyö saatetaan tehokkaaseen vuorovaikutukseen. Suomen vesifoorumi tarjoaa mahdollisuuden edistää kumppanuuksia ja luoda mahdolli-

Kuva: Leena Westerholm

suuksia vesiliiketoiminnalle sekä suomalaisen osaamisen viennille. Valtio ja kunnat vastaavat suuresta osasta vesialan investointeja. Julkisissa hankinnoissa tilattavilla ratkaisuilla voidaan osaltaan edistää alan yritysten kilpailukyvyyn kehittymistä. Osaamista ylläpidetään ja kehitetään esimerkiksi henkilökierrolla kotimaassa ja ulkomailla sekä yksityisen ja julkisen sektorin välillä.

Yhteistyön ja hyvän hallinnon edistäjänä Suomi voi antaa arvokkaan panoksen vesikriisien ratkaisemiseksi. Veden niukkuus, ristiriitaiset käyttötarpeet ja kilpailu vesivarjoista synnyttävät konflikteja rajavesistöissä. Ulkoasiainministeriön johdolla laaditun Suomen vesialan kansainvälisen strategian läpileikkaavana teemana on vesiturvallisuuden edistäminen. Oikeudenmukainen ja rauhanomainen vesivarjojen jakaminen lisää turvallisuutta. Alan edelläkävijänä Suomi edistää kansainvälisten rajavesistösojopimusten aikaansaamista ja kansainvälisen vesioikeuden panemista täytäntöön. Rajavesistöyhteistyön nykyaikaisena on erityisesti EU:n vesilainsäädännössä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen rajavesistöyhteistyössä.

Kuva: Arttu Westerholm

LAYOUT: Anita Pesola • PAINO: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy, 2011

ISBN (Painettu): 978-952-453-669-1
ISBN (Verkkajulkaisu): 978-952-453-670-7